

Mestna občina Celje, Mladi za Celje
IV. osnovna šola Celje

E-BRANJE PRI NAS: s pandemijo ali brez nje

Raziskovalna naloga

Mentorica:

Melita Broz, prof.

Avtorice:

Lana Ravničan, 9.b
Katja Ojsteršek, 9.b

Celje, april 2021

POVZETEK

V svet, ki se že tako ali tako digitalizira, je vdrl še nevaren virus, ki nas je vse naredil še bolj odvisne od komuniciranja ter tudi konzumiranja vsebin – besedilnih, zvočnih, vizualnih – na daljavo. Branje e-knjig je tako doseglo nove vrhunce.

Pa jih je res? Še posebej pri nas?

Ugotavljali smo: kakšne so prednosti in slabosti papirnatih knjig v primerjavi z digitalnimi ter e-knjig v primerjavi z ostalimi digitaliziranimi besedili dostopnimi na internetu; kako se je založništvo pri nas soočilo z novo realnostjo pandemije ter kako bralci; kako je vse skupaj vplivalo na branost, sposojanje ter prodajnost e-knjig v Sloveniji.

Osnovna ugotovitev je: Slovenci so kot bralci še vedno zelo konservativni in tradicionalistični, založniki pa se dokaj počasi odzivajo na nove izzive, ki jih ponuja svet, v katerem živimo.

KAZALO

1. Uvod s teorijo.....	4
2. Hipoteze.....	11
3. Metode dela.....	12
4. Raziskava – intervjuji, državna raziskava, Biblos, anketa.....	13
5. Zaključek – pregled hipotez in mnenje.....	24
6. Viri in slike ter transkripti.....	26

1. UVOD S TEORIJO

Tako lansko kot letošnje šolsko leto je bilo pod velikim vplivom pandemije korona virusa. Kot bralki sva se tako morali spoprijeti z novim načinom dela in tudi branja. To je bil glavni od razlogov, da sva se odločili izdelati raziskovalno nalogo na to temo. Prva pa naju je v raziskovanje spodbudila mentorica. V raziskovalni nalogi sva se poglobili v e-branje v Sloveniji med pandemijo.

Marsikdo v prejšnjih letih tako ni bil seznanjen s to metodo branja, vendar so pri marsikaterem zvestem bralcu trenutne okoliščine to spremenile. Tako se je priljubljenost e-branja pri nas nekoliko spremenila.

1.1 E-knjige

E-knjige. Do danes ste o njih najbrž slišali in prebrali že marsikaj. Morda spadate v skupino ljudi, ki prisega na to, da je občutek prave knjige v roki nekaj najlepšega. Da je vonj po starem ali novem papirju tisto, kar daje branju še dodatno vrednost. Morda pa ste zgolj navdušeni nad dobrimi zgodbami in vam ni mar, ali je knjiga na kakšnih bolj »modernih« stvareh.¹

1.2 Primerjava e-knjig s tiskanimi knjigami

Ob porastu produkcije e-knjig v 21. stoletju, predvsem pa v zadnjih desetih letih, je med ljudmi zopet završalo in tiskani knjigi je bil še enkrat napovedan njen konec. Kdo še potrebuje težke in nerodne bloke papirja, ko pa sedaj lahko knjige beremo kar s svojega telefona, tablice ali računalnika? Za resne bralce je tu seveda bralnik, ki s tehnologijo e-ink omogoča očem prijetnejšo bralno izkušnjo.²

---

¹<https://www.bralnica.com/aktualno/e-knjige-uvod-v-branje-elektronskih-knjig-1-4/>

²<https://homocumolat.com/2020/03/02/tiskana-knjiga-ali-e-knjiga/>

Če smo čisto iskreni – ene in druge knjige imajo svoje prednosti in slabosti. Odvisno je le, kateri argumenti vam pomenijo več. Nekaterim je prilagoditev velikosti črk in osvetlitve zaslona vredna več kot vsak še tako skrivnosten vonj po starem papirju, spet drugi svojih številnih knjig v stanovanju ne bi zamenjali za noben drag okrasni kos pohištva.³

Tiskana knjiga je v primerjavi z e-knjigo napisana v materialni obliki. Med glavnimi prednostmi tiskanja v zvezi z digitalnim so oprijemljivost, trajno sporočilo in visoka verodostojnost. Nekateri ljudje raje berejo tiskane medije kot digitalne formate zaradi same zanesljivosti.⁴ Omogočajo izbiro lastnega prostora za oglaševanje in ne potrebujemo dodatne naprave. Če greš v knjižnico, so knjige brezplačne (z izjemo letne članarine), medtem ko je večino e-knjig treba kupiti. Ni skrbi, da bi se naprava izpraznila. Pri branju knjige v fizični obliki se nam ni treba bati, da bi nam na najbolj napetem delu zmanjkalo baterije. Vse slovenske tiskane knjige so lahko dostopne, česar pa pri e-knjigah ne moremo trditi, saj veliko slovenskih knjig ni na voljo v e-obliki.⁵

Če pa iščete globalno občinstvo, to ni najbolj praktično sredstvo. Namesto tega ima internet veliko širši doseg kot tiskani mediji.⁶

1.3 Prednosti e-knjig

E-knjige imajo same po sebi veliko prednost. Lahko začnemo z dejstvom, da so cenejše od tiskanih knjig in imajo večjo dostopnost informacij. So okolju prijaznejše in prijetnejše. Da bi izdali na tone knjig, ni potrebno posekati na tone dreves. Posledično pa je tudi shranjevanje knjig veliko lažje. S sabo lahko naenkrat nesemo 1000 knjig, pa je celotna teža enaka zgolj teži naprave, na kateri beremo. Prav tako e-knjiga zdrži veliko več kot navadna knjiga, ki jo lahko (neroden) bralec polije, zmečka ali uniči na tisoč in en način.⁷

---

³ <https://www.leemeta.si/blog/zanimivosti/papirnate-ali-e-knjige>

⁴ <https://sl.thpanorama.com/articles/cultura-general/medios-impresos-caractersticas-ventajas-desventajas-y-ejemplos.html>

⁵ <https://www.leemeta.si/blog/zanimivosti/papirnate-ali-e-knjige>

⁶ <https://sl.thpanorama.com/articles/cultura-general/medios-impresos-caractersticas-ventajas-desventajas-y-ejemplos.html>

⁷ <https://www.bralnica.com/aktualno/e-knjige-uvod-v-branje-elektronskih-knjig-1-4/>

So zelo praktične, saj jih lahko vzameš kamorkoli in ob morebitnih nesrečah (požar, poplava,...) knjige ni mogoče izgubiti, saj je še vedno v virtualni knjižnici. Ne zasedajo prostora v knjižnici in uporabniku ni treba oditi v knjižnico, da bi dostopal do gradiva. Za razliko od tradicionalne tiskane knjige ne potrebujejo posebne dostave ali fizične obdelave.

So bolj enostavne za brati, saj jih lahko beremo preko e-bralnikov in drugih elektronskih naprav. Sam e-bralnik je lahek in prenosljiv. Pri izposoji knjig ni plačevanja zamudnine, saj izposojena e-knjiga po nekem času preneha delovati. Lahek pa je tudi sam prenos, ki je zelo hiter preko USB ali brezžično preko interneta.⁸

E-knjige so veliko bolj fleksibilne in prilagodljive kot pa tiskane knjige. Vsaka elektronska naprava namreč omogoča, da zamenjamo tip pisave, spreminjanje formata, velikost pisave, razmik med vrsticami, prazen prostor okoli besedila, tako da lahko vsak bralec izkušnjo prilagodi sebi. Tako zaradi užitka in udobja, kot tudi zaradi težav z vidom. Branje na e-bralnikih, ki uporabljajo e-ink tehnologijo in ne LCD zaslonov, je lažje so za oči, saj imajo prilagodljivo svetlost in celo funkcijo branja v temi.

E-knjige lahko poleg besedila in slik vsebujejo še druge multimedijske elemente, kot sta zvok in video. Tega se avtorji sicer ne poslužujejo, vendar sta to dva elementa prihodnosti, ki se bosta zagotovo še bolj uveljavila. Med branjem e-knjig lahko enostavno tudi shranite svoje priljubljene citate, zaznamke, opombe, brez da bi jih prepisovali v zvezek ali na računalnik. Veliko bralnikov pa ima že naložene slovarje, kar olajša iskanje definicije besede, ki je bralec morda ne razume.⁹

Izkušnjo e-knjige je na povsem novo raven dvignila povečana resničnost. Besedila in slike je zdaj mogoče vdelati v razširjeni tridimenzionalni vizual, ki se prikaže na uporabnikovem zaslonu. Bralci si lahko ogledajo računalniško ustvarjen 3D model slike, zaradi česar je branje in učenje veliko bolj privlačna izkušnja.¹⁰

E-knjige lahko ponudijo veliko več kot njihovi natisnjeni kolegi. Z razširjeno resničnostjo in interaktivnostjo imajo e-knjige že prednost pred tiskano knjigo. E-knjige so tudi stroškovno učinkovite, ne samo za založnike, temveč tudi za uporabnike. Natisnjene knjige imajo vsekakor

---

⁸ http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska_dela_1/pdfs/mb11_janezic-nina.pdf

⁹ <https://www.bralnica.com/aktualno/e-knjige-uvod-v-branje-elektronskih-knjig-1-4/>

¹⁰ <https://www.slovenec.org/2020/11/21/deset-prednosti-e-knjige-pred-tiskano-knjigo/>

tradicionalno vrednost, vendar so e-knjige nekaj, kar bo v bližnji prihodnosti popolnoma spremenilo bralno in učno izkušnjo.

1.4 Slabosti e-knjig

Kljub mnogim prednostim e-knjig pa imajo tudi te tako kot vsaka stvar slabosti. Veliko ljudi ima kljub izvrstnim dodatkom še vedno raje stik s pravo knjigo in domačo knjižnico, saj ima tudi ta nek svoj čar, ki pa ga z e-knjigami žal ni mogoče doseči.

Ena izmed slabosti so visoke cene naprav, saj e-bralniki mnogim niso cenovno dostopni (vsaj tisti bolj kakovostni). Tudi sam prenos e-knjige iz vira na napravo mogoče marsikateremu predstavlja težavo (predvsem starejši populaciji). Ena izmed slabosti tehnologije je polnjenje in praznjenje baterij. Seveda pa je tukaj tudi omejitev jezika. Veliko bralcev bere le v svojem maternem jeziku in ker je Slovenija majhna država, kjer imamo težave že samo s prevodi aktualnih uspešnic in čakanjem na njih, je tudi e-knjig v slovenščini zelo malo. Prav zaradi jezika največje prednosti e-knjig postanejo nične. S tem je povezana tudi digitalizacija knjig, saj vse knjige še niso digitalizirane. Objava tiskane in digitalne različice ni istočasna in včasih je za ta proces potrebnih več let.

Čeprav je res, da je e-knjiga veliko bolj fleksibilna kot navadna knjiga, saj si lahko prilagodimo pisavo, pa veliko ljudi še vedno bere na LCD zaslonih. S tem trpijo oči, poslabša se dioptrija, pojavijo se lahko tudi glavoboli, prej pade koncentracija in podobno. Enostavna rešitev za to je seveda uporaba e-črnila (E-Ink tehnologija). Z raznimi raziskavami in analizami pa je tudi dokazano, da je branje e-knjig počasnejše od navadnih različic.

Največji sovražnik e-knjig pa je piratstvo, čeprav se ne vrti samo okoli e-knjig. Tudi prave knjige se lahko fotokopirajo in prenašajo, brez da bi jih kupili, a se to vseeno dogaja v manjši meri kot pa z e-knjigami. Le-te je prav enostavno prenesti iz "online" sveta in jih dobiti "brezplačno", s čimer se škodi predvsem avtorjem in založnikom.

1.5 Slovenska zadržanost do e-knjig

E-knjižni trg se za zdaj v Sloveniji še ni zares vzpostavil. Slovenskim založnikom se marsikdaj očita pretirano konservativnost in celo strahopetnost pri vpeljevanju elektronskih tehnologij. E-knjižni trg na globalni ravni še ni začrtal svojih osrednjih smernic. Majhen slovenski trg ima seveda še toliko bolj specifične zakonitosti in težje eksperimentira z inovacijami. Po eni strani je prav, da slovenske založbe počakajo na standardizacijo e-knjižne prodaje po svetu, preden jo velikopotezno zastavijo doma. Ob tem je treba omeniti, da zelo podobne težave pestijo tudi naše tiskane medije, ki prav tako še niso zares prešli v digitalno dobo – tudi zato, ker čakajo, kaj bodo pokazali številni inovativni projekti velikih svetovnih medijskih hiš, ki preizkušajo najrazličnejše modele novega spletnega trženja vsebin. Na celovito digitalizacijo slovenskega knjižnega trga bo torej treba počakati še vsaj nekaj let če ne celo več.¹¹

1.6 Zvočne knjige

V zadnjem času se je v Sloveniji povečalo zanimanje za zvočne knjige oz. avdio knjige. Ampak kaj pravzaprav so zvočne knjige? Je bralni posnetek teksta. Prvotno je bila namenjena za slepe in slabovidne, sedaj pa se je krog razširil.¹² Poslušalci knjige kupijo in potem poslušajo vsebino na njihovih pametnih telefonih, MP3 predvajalnikih ali pa celo v avtomobilu.¹³

1.6.1 Prednosti in slabosti zvočnih knjig

Kdor se je navadil brati knjige le napol zbran in strani samo preleteti ali celo preskočiti, kmalu ugotovi, da zvočne knjige tega ne omogočajo. Pripoved načeloma teče v svojem ritmu, ki je morda prehitro ali prepočasen za nas. Kadar si želimo besedilo dobro spoznati, so zvočne knjige gotovo v prednosti zaradi možnosti ponavljanja, saj bomo ob večkratnem poslušanju v

---

¹¹ <https://pogledi.delo.si/druzba/kaksna-bo-e-knjiga-prihodnosti>

¹² https://sl.wikipedia.org/wiki/Zvo%C4%8Dna_knjiga

¹³ <https://www.dama-haus.si/zvocne-knjige/>

dobrem besedilu gotovo odkrili dodatne plasti zgodbe, ki jih zna dober pripovedovalec še nadgraditi.

Številni poslušalci zvočnih knjig so bili začudeni ob užitku, ki jim ga je ponudil pripovedovalec zgodbe, sicer znane iz tiskane oblike, v kateri pa ob samostojnem branju niso našli ničesar posebnega.

Zvočnih knjig za otroke se je dolgo držal dvom v njihovo primernost. Velik dvom se pojavlja pri morebitni potuhi lenobi namesto branja, zabavi v zvočnih posnetkih in temu da vsi zvočni posnetki ne morejo biti zabavni, saj tudi knjiga zahteva resno delo. Zaradi takšnih pomislekov so bili zvočni posnetki v šolah dolgo rezervirani le za učilnice glasbe in tujih jezikov, a na srečo se vse več učiteljev zaveda številnih prednosti zvočnih knjig kot dopolnitev pouka.

S pomočjo zvočnih posnetkov otroci spoznavajo nove besede v govorjenem jeziku, zaradi možnosti poslušanja v skupini lahko takoj primerjajo svoje razumevanje besedila, ob gledanju tiskanega besedila pa se učijo tudi branja, izgovorjave, interpretacije, itd. Poslušanje zvočnih posnetkov dokazano povečuje besedni zaklad, pospešuje učenje branja in je neprecenljivo pri razvoju domišljije. Dodatna prednost, ki se je hitro zavedo prezaposleni starši, je seveda možnost samostojnega poslušanja posnetka.¹⁴

1.6.2 Zvočne knjige v Sloveniji

V tujini so zvočne knjige prisotne že več kot 90 let, od iznajdbe digitalne tehnologije naprej pa njihova priljubljenost strmo raste, a v Sloveniji priljubljenost zvočnih knjig ni niti malo podobna ameriški zaradi same dostopnosti knjig v slovenskem jeziku.

Velik problem predstavlja terminologija, saj imajo zvočne knjige pri nas kar dva pomena (zvočni posnetek bralne literature in knjige za otroke). V Sloveniji pod okriljem Zveze društev slepih in slabovidnih deluje Knjižnica slepih in slabovidnih, kjer so na voljo knjižnična gradiva v brajici in v zvočnih zapisih.¹⁵ Tako je ta vrsta knjig večinoma namenjena slepim in slabovidnim ljudem. Posnete so v knjižnici, nedostopne širši javnosti in jih lahko uporabljajo le osebe z

---

¹⁴ <https://www.tolovaj.com/vsebina/otroci/zvocne-knjige-so-zakon>

¹⁵ <https://www.drustvo-bravo.si/o-drustvu/dostop-do-zvocnih-gradiv-kss/>

motnjami vida. Večina ostalih, nekaj več kot trideset zvočnih knjig v slovenščini, je dostopna širši javnosti, a so zgoščenke dostopne zgolj v lokalnih knjižnicah. Ker je ponudba zvočnih knjig na slovenskem trgu slaba, obstajajo angažirani posamezniki, ki jih snemajo na lastno pest in jih izdajajo v samozaložbah.¹⁶

Največji ponudnik je seveda Audible, podjetje pod okriljem spletne trgovine Amazon, ki vsebuje največjo zbirko zvočnih knjig. Nakup knjige je preprost, ponudijo pa vam tudi enomesečno brezplačno preizkusno obdobje. Kupljene avdio knjige ponujajo možnost, da jih lahko uporabnik prenese na svojo mobilno aplikacijo.

Kljub pojavu sodobnih zvočnih knjig, večina ljudi še vedno priporoča klasične knjige. Vendar imajo zvočne knjige določene prednosti, npr. primerne so za ljudi, ki nimajo časa za branje ter rajši poslušajo knjige med telovadbo, na poti v službo, med kuhanjem ali pa med sprehodom in jutranjim tekom. Nekateri pa celo berejo tiskano knjigo in poleg poslušajo zvočno knjigo, kar je zelo dobro, če se želite naučiti ali izboljšati razumevanje določenega jezika. Na koncu je odvisno od posameznika, kaj vam bolj odgovarja in v čem bolj uživete.¹⁷

---

¹⁶ https://www.slov.si/dipl/grahovac_mateja.pdf

¹⁷ <https://www.dama-haus.si/zvocne-knjige/>

2. HIPOTEZE

1. V tujini so e-knjige veliko bolj brane kot v Sloveniji.
2. Pri nas je veliko večji delež ljudi, ki imajo raje knjige v fizični obliki.
3. Uporaba e-knjig bo narasla med pandemijo in bo večja kot pred njo.
4. Velik delež bralcev v Sloveniji nima lastnega bralnika.
5. Papirnate knjige so bralcem pri nas veliko dostopnejše kot e-bralniki.
6. V času pandemije bo prodaja/izposoja e-knjig presegla tisto fizičnih.

3. METODE DE LA

V prvem pogovoru z mentorico na temo letošnje raziskovalne naloge smo si zastavile hipoteze.

Temu so sledile različne zamisli in ideje na to temo, kako in kje priti do podatkov, s katerimi bi hipoteze preverile.

Preverjanje veljavnosti hipotez sva opravili na tri načine: pregledali sva literaturo svetovnega spleta, izvedli nekaj intervjujev ter anketirali ljudi s spletno anketo.

Izvedli sva intervju z dr. Mihom Kovačem¹⁸ v pogovoru preko programa Zoom Meetings (8. december 2020). Po mailu (18. marec 2021) sva intervjuvali dr. Sama Ruglja¹⁹. Želeli pa sva tudi mnenje ne le strokovnjaka na tem področju temveč tudi mnenje uporabnika. Zato sva se odločili izvesti še en intervju (25. februar 2021) s šolsko svetovalno delavko, go. Ivanko Federnsberg Turinek²⁰, ki je v svoji osebni izkušnji prešla od odklanjalke do ljubiteljice e-knjig in e-bralnikov.

Spletno sva tudi anketirali ljudi različnih starosti.

O najini temi sva poprašali tudi različne slovenske založnike in Osrednjo knjižnico Celje, a žal brez odgovora.

S temi metodami sva dobili želene podatke in preverili pravilnost hipotez.

Nato sva nalogo tudi fizično izdelali.

---

¹⁸ Red. prof. dr. Mihael Kovač, redni profesor na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. V svoji uredniško-založniški karieri je bil odgovorni urednik Mladine, odgovorni urednik slovenske izdaje revije National Geographic, urednik in vodja splošnega založništva DZS ter glavni urednik založbe Mladinska knjiga. Je avtor več doma in v tujini objavljenih člankov in knjig o založništvu.

¹⁹ Samo Rugelj, slovenski založnik, literarni in filmski publicist ter pisatelj, doktorat iz slovenskega založništva je zagovarjal na faku Filozofski Iteti v Ljubljani, na Oddelku za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo.

²⁰ Ivanka Federnsberg Turinek, učit. mat. in fiz, prof. pedag.

4. RAZISKAVA

4.1 Intervjuji

Dr. Miha Kovač

V okviru raziskovalne naloge sva izvedli intervju z gospodom Mihom Kovačem. Najprej sva ga vljudno pozdravili in se mu predstavili. Razložili sva mu, s kakšnim namenom delava intervju in seveda predstavili najino temo.

Vprašali sva ga po menju o tiskanih in e-knjigah, in sicer o njihovi cenovni razpoložljivosti, dostopnosti, prednostih in slabostih. Zanimalo naju je tudi, kako je sama pandemija vplivala na to zadevo in ali se je položaj spremenil. Povprašali pa sva ga tudi po mnenju o e-bralnikih, njihovi dostopnosti ter ceni. Razložili sva mu tudi svoje težave ob neuspešnem pridobivanju informacij in če bi nama lahko mogoče on dal kakšne nasvete. Nazadnje sva še izpostavili dejstvo, da je napisal kar nekaj knjig in če nama lahko kakšno priporoča. Z lepim pozdravom pa se je tukaj naš intervju končal.

Dobili sva kar natančne in do neke mere pričakovane odgovore.

Elektronske knjige so svoj »pohod« začele na večjih in bolj razvitih trgih in imajo uspešen začetek, za kar sta odgovorna dva razloga. Prvi je ta, da so bile bistveno cenejše od tiskanih, drugi pa je bil v relativno poceni bralnih napravah. Njihova prodaja je naraščala do takrat, ko so bile cenejše od tiskanih, takoj po izenačevanju pa so to prednost izgubile. Ljudje pa se tudi – po pokazanih raziskavah – raje odločajo za tiskane izvedbe, kar je razvidno tudi iz statističnih podatkov v Sloveniji.

V času pandemije pa bolj posegamo po e-knjigah zaradi njihove enostavne dostopnosti. Potrojila se je tudi prodaja tiskanih knjig preko interneta, zato je bila tudi ta vrsta prodaje nekoliko večja od samih elektronskih oblik. Razlogi pa so seveda spet v ponudbi, saj je tiskanih knjig na razpolago več kot elektronskih, nekatere knjige pa sploh ne morejo obstajati v

elektronski obliki. Pandemija pa položaja e-knjig in fizičnih knjig v Sloveniji ni bistveno spremenila, razen tega da se knjig prodaja in izposodi veliko manj kot prej zaradi težje dostopnosti. Tako sama pandemija niti ni spremenila navad ljudi, je pa zato utrdila neke naše navade.

Besedilo po raziskavah bolje razumemo, kadar beremo z zaslona, vendar velja to samo za krajša neleposlovna dela. Razlika med papirjem, pametnim telefonom in tablico pa je večja, kot je med bralnikom in papirjem, saj je razlika v razumevanju besedila relativno majhna. Bralnik je skoraj tako dober kakor papir. Cena in dostopnost pa sta takšni kot povsod. Poleg v Sloveniji znanega knjižnega sistema Biblos in njegovega bralnika, pa lahko kupimo tudi druge bralnike v tujini, kot je na primer Amazonov Kindle. Cena je od 100 evrov pa vse do 300 evrov, pri čemer je pomembna plačilna zmožnost vsakega bralca. V angleščini je lahko bralnik zelo praktičen, saj lahko na njega naložimo bistveno več knjig, ker so elektronske knjige nekoliko cenejše in ker ni poštnine.

Zelo težko pa je priti do informacij, saj založniki strašno skrivajo svoje podatke in jih zelo neradi povedo. Težko je oceniti, kaj se bo v Sloveniji zgodilo do konca leta (2020), saj je dinamika knjig čez leto zelo različna. Velik izpad prodaje pa lahko vidimo v mesecih, kjer je bila prodaja knjig največja, sedaj pa se je zmanjšala, vendar pa zaradi sproščanja razmer to ne vpliva bistveno. Pričakujemo lahko, da bo prodaja knjig vsaj za 20-30% slabša kot lansko leto. Ker pa bodo založniki manj zaslužili s prodajo, pa bodo tako pripravili manj knjig za prodajo za naslednje leto. Zelo možno pa je, da bo država poskušala pomagati, zaradi česar bo izpad manjši.

Dr. Samo Rugelj

Kje vidite prednosti in slabosti e-knjig v primerjavi s fizičnimi knjigami?

V Sloveniji založništvo temelji na tiskani knjigi, e-knjiga je še vedno dodatek. Prednosti e-knjige so očitne, predvsem možnost nematerialne distribucije in shranjevanja, slabost pa je – tako raziskave – slabša kakovost prebranega.

Kako se založništvo v Sloveniji odreže na tem področju v primerjavi z velikimi knjižnimi tržišči? Število e-knjig pri nas se večja, ponudba je vse boljša, je pa to še vedno dodatek. V strukturi naših prihodkov je to le majhen del, ki nam ne omogoča izdavanja knjig.

Kako je epidemija vplivala na količino izdanih, kupljenih, sposojenih, prebranih e-knjig pri nas - glede na čas pred korona-krizo? In še katerakoli misel, ki se vam porodi na to temo, pa ni zajeta v mojih vprašanjih.

Pomen e-knjige se je med epidemijo seveda zvečal, postaja pomembnejši del izposoje, tudi knjižnice temu namenjajo več sredstev. Problem ostaja individualni nakup e-knjig, ki je pičel.

Svetovalna delavka, ga. Ivanka Federnsberg Turinek

O e-knjigah in e-bralnikih sva povprašali tudi šolsko svetovalno delavko, gospo Ivanko Federnsberg Turinek.

Vprašali sva jo, kje vidi prednosti e-knjig v pandemiji oz. trenutnih okoliščinah. Med knjigami, ki jih bere, katerih je več, fizičnih ali e-knjig, ter po katerih posega v času pandemije. Vprašali sva jo tudi, če je že kdaj uporabila storitev Biblos in kakšno je njeno mnenje. Nazadnje pa sva jo vprašali po njenem mnenju o e-bralnikih, ki naj bi bili boljši od klasičnih zaslonov.

Povedala nama je, da je vrsto let poznala le tiskano knjigo. Zato je ta postala del nje in brez tiskanih tudi zdaj ne gre. Knjigo na e-bralniku pa je prvič spoznala, ko ji jo je prijateljica ponudila v presojo in posodo. Povedala nama je tudi, kje vidi prednosti e-bralnika: zaslon ne blešči, črke si lahko po mili volji povečuje in bere lahko brez luči. Knjige ima z e-bralnikom vselej pri roki. Prednosti e-bralnika so se pokazale tudi ob zaprtju knjigarn in knjižnic. Tako je lahko v udobju domače sobe preganjala temne misli, potovala in se popolnoma odklopila. Uporablja tudi storitev Biblos, kjer si lahko izposoja knjige in jih nato z užitkom prebere. V času epidemije je posegala izključno po e-bralniku. Vendar se rada vrne nazaj k tiskanim knjigam.

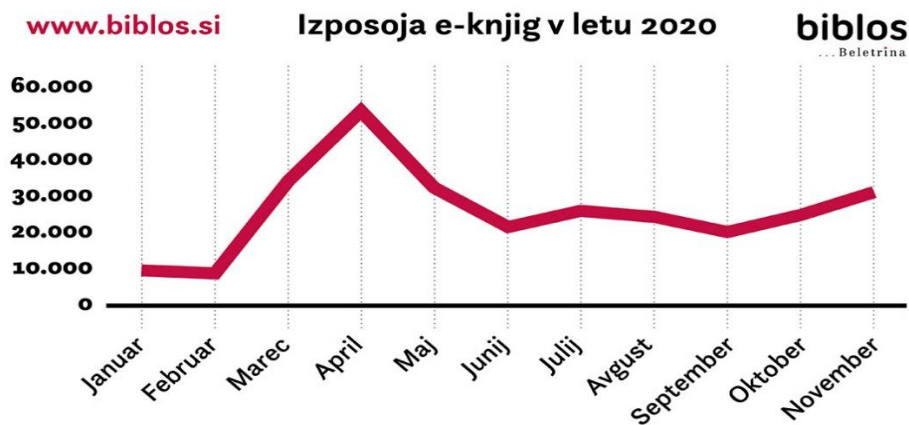
4.2 Podatki Biblos

26. marec 2020:

Slovenija je v teh dneh priča razmahu branja elektronskih knjig. Kot so sporočili iz založbe Beletrina, največja spletna knjižnica Biblos v času od zaprtja splošnih knjižnic in knjigarn dnevno beleži devetkrat večje povpraševanje po izposoji e-knjig, ki se približuje številki 3000, zaznava pa tudi velik porast novih uporabnikov. V prvem tednu po prvem zaprtju knjižnic zaradi pandemije je izposoja na Biblosu narasla za devetkrat.²¹

December 2020: Izposoja v e-knjižnici Biblos po skokoviti oktobrski rasti še vedno narašča. Prejšnji mesec so si uporabniki izposodili več kot 27.600 knjig, največ pa je bilo v enem dnevu opravljenih 1181 izposoj.

Januar 2021: Ko se je v letu 2020 zaradi zdravstvene krize življenje preselilo na splet, je izposoja v e-knjižnici Biblos močno narasla. Na letni ravni se je v primerjavi s predhodnim letom izposoja lani povečala za več kot trikrat. Ali če prevedemo v številke: v letu 2019 so na Biblosu zabeležili 97.706 izposoj, v letu 2020 pa kar 313.932. Lanskoletni rekordni mesec je bil april, ko so si uporabniki in uporabnice na Biblosu izposodili skupno 54.137 e-knjig, v decembru pa je bilo opravljenih več kot 27.299 izposoj.

Slika 1 Izposoja e-knjig na Biblosu v 2020

²¹ <https://www.rtvsllo.si/kultura/knjige/karantena-poskrbela-za-razmah-e-knjige-med-slovinci/518452>

4.3 Državna raziskava

Patricia Rupar, Andrej Blatnik, Miha Kovač in Samo Rugelj: KNJIGA IN BRALCI VI, Bralna kultura in nakupovanje knjig v Sloveniji v letu 2019²²

Število kupcev e-knjig je še zmeraj zelo nizko, tudi med tistimi, ki e-knjige redno berejo: e-knjige je v zadnjem letu kupilo 4 % anketirancev. Odstotek ljudi, ki knjige kupujejo, a jih ne berejo, je bil v obeh raziskavah enak, sedem odstotkov.²³

Med letoma 2014–2018 se je malenkost zmanjšalo tudi število tistih, ki berejo e-knjige, z 27% na 25%, pri čemer je daleč največ bralcev e-knjig v starostni skupini 18–34 let. Ob tem se je zgodil premik v jeziku branja e-knjig: kar 76 % bralcev e-knjig jih bere tudi v slovenščini, v angleščini pa 66 %, medtem ko je bilo v letu 2014 razmerje obratno, takrat je v angleščini bralo e-knjige 77 % bralcev e-knjig, v slovenščini pa 71 %. Ta obrat k slovenskemu branju e-knjig gre pripisati knjižničnemu sistemu Biblos, saj je leta 2014 na vprašanje, kje dobijo e-knjige, le 4 % bralcev in bralk odgovorilo, da si jih sposodijo v knjižnici, leta 2018 pa je bilo takih trikrat več, 12 %. Hkrati s tem je število tistih, ki do e-knjig dostopajo piratsko, tj. si jih brezplačno naložijo s spleta, znižalo s 75 % na 63 %, kar spet lahko razumemo kot dokaz, da urejena izposoja e-knjig zmanjšuje piratstvo. Po drugi strani pa tak način dostopanja do e-knjig Slovenijo deloma oddaljuje od globalnih trendov: kot smo pokazali drugje (Kovač in Wischenbart 2019), je prevladujoč dostop do e-knjižnih vsebin v svetu preko plačljivih naročniških servisov (denimo Amazon Prime). Te v angleščini uporablja tudi 6 % slovenskih bralcev e-knjig. Oba trenda sta prepolovila število kupcev e-knjig, če jih je leta 2018 kupovalo 8 % bralcev e-knjig, jih je leta 2018 počelo le še 4 %, število kupcev e-knjig v slovenščini pa je leta 2018 postalo še bolj statistično zanemarljivo, saj se je njihovo število znižalo z 2 % na 1 %. Velja pa ob tem opozoriti še, da je na vprašanje, ali so v zadnjih treh mesecih poslušali kako zvočno knjigo, pozitivno odgovorilo 6 % vseh anketirancev. Glede na to, da je ponudba zvočnih knjig v slovenščini

---

²²https://www.jakrs.si/fileadmin/datoteke/Nova_spletna_stran/Novice_in_dogodki/Knjiga_in_bralci_VI_raziskava_lowres.pdf

²³ Patricia Rupar, Andrej Blatnik, Miha Kovač in Samo Rugelj: KNJIGA IN BRALCI VI, Bralna kultura in nakupovanje knjig v Sloveniji v letu 2019, str. 44

trenutno namenjena le slepim in slabovidnim, to pomeni, da večina uporabnikov e-knjig te posluša v tujem jeziku. Še več: ker Amazon Prime poleg poslušanja omogoča tudi naročniško branje e-knjig, domnevamo, da so bralci angleških e-knjig in poslušalci zvočnic ene in iste osebe. Zato lahko naraščanje poslušanja knjižnih vsebin razumemo kot odklon od klasičnega knjižnega branja in klasičnega knjižnega trga ter kot še en odmik k vsebinam v angleščini.²⁴

---

²⁴ Prav tam, str. 61

4.4 Anketa

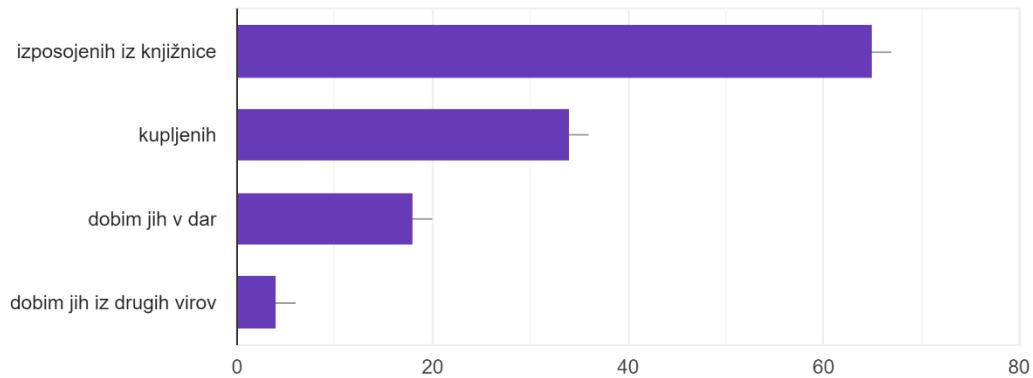
Kot sva že prej omenili, sva izvedli tudi spletno anketo na temo e-branja. Nad številčnostjo odziva sva bili zelo presenečeni, saj jih je bilo kar 105. Anketa je bila anonimna, rezultati pa so bili uporabljeni izključno za raziskovalno nalogo. Po pregledu celotnih odgovorov in komentarjev sva iz tega dobili ugotovitve.

Med knjigami, ki jih ljudje največ berejo, so izposojene knjige iz knjižnice, takoj za tem pa kupljene knjige. Odločitev o papirnati knjigi v veliki količini presega digitalno besedilo na spletu in e-knjige na bralnikih. V večini nekateri menijo, da je to le stvar navade ter tradicije in da razloga za to nimajo. Drugi pravijo, da jih privlači stik s knjigo in vonj knjige, občutek listanja, pristnega doživetja, neprecenljiv občutek itd. Iz praktičnega vidika pa drugi mislijo, da je veliko bolj prijazna za oči kot pa »buljenje« v ekran in da je samo branje tako lažje. Razlike med branjem digitaliziranega besedila s spleta na zaslonskih napravah in branjem e-knjige z bralnikom pa večina ljudi ne pozna, saj se v to ni poglobljala, nekateri pa vseeno jo. Za branje e-knjig jih 51% ne kaže zanimanja, saj prisegajo na fizične knjige. E-bralniki doma ali pri bližnjih sploh niso pogosti. Tisti, ki jih imajo, so nad njimi navdušeni zaradi praktičnosti, prijaznosti očem in večjemu zadovoljstvu. Drugi pa niso zagovorniki le-teh in pravijo, da je to katastrofa, potrata časa, neosebni stik ter nekaj tujega. Skratka, fizičnih in e-knjig se ne da primerjati. Veliko jih pozna storitev Biblos, vendar je ne uporabljajo ali pa ne poznajo, saj jih to ne zanima. Skoraj vsi oz. velika količina pa vidi prednost možnosti e-branja v času pandemije. Argumenti so predvsem lažja dostopnost v tem času, večja higieničnost ter hitrejši dostop. Mnogi pa poudarjajo dejstvo, da tukaj ni vidne prednosti, saj so knjižnice še zmerom odprte.

4.4.1 Rezultati ankete

Med knjigami, ki jih berete, katerih je največ ...?

101 odgovor

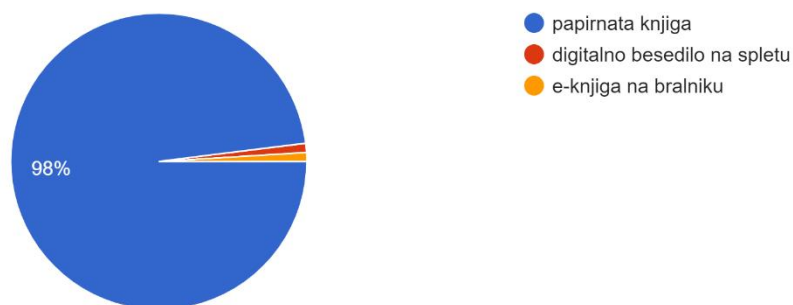

Graf 1 Katerih knjig največ berete?

Ljudje še zmerom prisegajo na izposojene knjige v knjižnici ter kupljene kot pa tiste dobljene v dar ali drugih iz drugih virov.

Če imate na voljo obe možnosti, za katero se raje odločite ...?

102 odgovora

Graf 2 Katero možnost izberete?

Papirnata knjiga je v 98 %, kar je zelo veliko, še vedno najljubša možnost posameznikov kot pa digitalno besedilo na spletu ali celo e-knjige na bralnikih.

Pojasnite svoj odgovor iz prejšnjega vprašanja.

Na to vprašanje smo dobili 87 odgovorov. V večini nekateri menijo, da je to le stvar navade ter tradicije in da razloga za to nimajo. Drugi pravijo, da jih privlači stik s knjigo in vonj knjige, občutek listanja, pristnega doživetja, neprecenljiv občutek ... Iz praktičnega vidika pa drugi mislijo, da je veliko bolj prijazna za oči kot pa »buljenje« v ekran in da je samo branje tako lažje.

Ali poznate razliko med branjem digitaliziranega besedila s spleta na zaslonskih napravah in branjem e-knjige z bralnikom?

102 odgovora

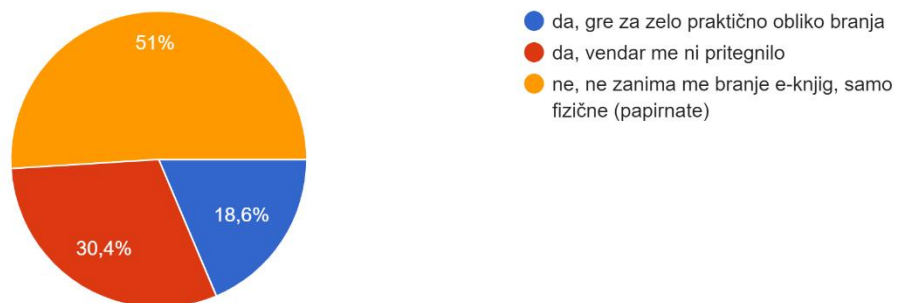

Graf 3 E-knjiga vs. hiperbesedilo

Razlika med branjem digitaliziranega besedila s spleta na zaslonskih napravah in branja e-knjige na bralnikih pa pri 37 % ni poznana, saj se niso poglobljali v to. Še vedno pa jih 29 % zna ločiti to razliko v kvaliteti branja.

Ste kdaj brali e-knjigo?

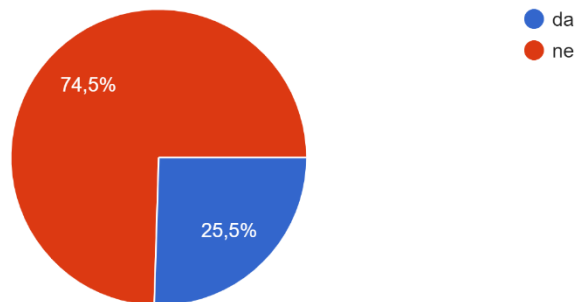
102 odgovora

Graf 4 Ste kdaj brali e-knjigo?

Kar 51 % jih branje e-knjig ne zanima in te izkušnje še nimajo, saj raje prisegajo na bolj »tradicionalne« papirnate verzije. 30 % pa je to že izkusilo, vendar jih stvar ne zanima.

Imate e-bralnik ali ga ima nekdo od vaših bližnjih?
102 odgovora

Graf 5 Poznate e-bralnike?

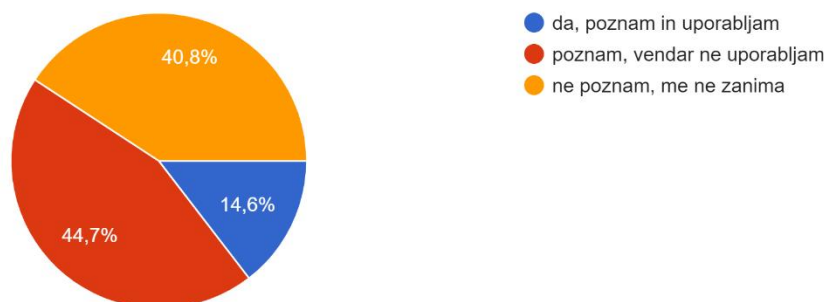
Skoraj 75 % anketirancev e-bralnikov nimajo kot tudi ne njihovi bližnji.

Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z da, opišite izkušnjo.

Na to vprašanje je odgovorilo 25 anketirancev. Tisti, ki jih imajo, so nad njimi navdušeni zaradi praktičnosti, prijaznosti očem in večjemu zadovoljstvu. Drugi pa niso zagovorniki le-teh in pravijo, da je to katastrofa, potrata časa, neosebni stik ter nekaj tujega. Skratka, fizičnih in e-knjig se ne da primerjati.

Poznate storitev Biblos?

103 odgovori

Graf 6 Poznate Biblos?

Ljudje poznajo storitve Biblos, vendar jih ne uporabljajo, ali pa jih sploh ne uporabljajo oz. jih to ne zanima.

Ali vidite prednost možnosti e-branja v času pandemije? Pojasnite svoj da/ne odgovor.

Na to vprašanje smo dobili 88 odgovorov. Skoraj vsi oz. velika količina pa vidi prednost možnosti e-branja v času pandemije. Argumenti so predvsem lažja dostopnost v tem času, večja higieničnost ter hitrejši dostop do knjig. Mnogi pa poudarjajo dejstvo, da tukaj ni vidne prednosti, saj so knjižnice še zmerom odprte.

5. ZAKLJUČEK – pregled hipotez in mnenje

Sedaj lahko preveriva, v kolikšni meri držijo hipoteze, ki smo si jih zamislile na začetku raziskovalnega dela.

- V tujini so e-knjige veliko bolj brane kot v Sloveniji. POTRJENA

Res je. E-knjige so v tujini veliko bolj brane pa tudi dostopnejše kot v Sloveniji. Slovenski uporabniki se za e-knjige niti ne zanimajo toliko kot tujci in jih uporabljajo le v manjšem številu, medtem ko je v tujini e-knjiga ponekod bisveno bolj razširjena. Upoštevati pa moramo tudi, da je na voljo zelo majhno število slovenskih e-knjig in prevladujejo tiste v tujih jezikih. Meniva, da je s tem prva hipoteza potrjena.

- Pri nas je veliko večji delež ljudi, ki imajo raje knjige v fizični obliki. POTRJENA

Ljudje kljub tehnološkemu napredku še zmerom raje posegajo po fizičnih oblikah in ne toliko po digitalnih. To sva izvedeli v mnogih člankih in spletnih straneh ter v anketi, ki sva jo izvedli. Ljudje še vedno prisegajo na papirnate verzije, saj so po njihovem mnenju bolj zanesljive in tudi veliko strejših uporabnikov ne zna rokovati s tehnološkimi novostmi. S tem potrjujeva drugo hipotezo.

- Uporaba e-knjig bo narasla med pandemijo in bo večja kot pred njo. POTRJENA

Uporaba e-knjig se je opazno dvignila že zaradi trenutnih razmer, saj knjige nekaterim niso bile dostopne in so bralci ubrali drugo pot do bralnega sveta. S pregledom podatkov na Biblosu sva izvedeli stanje in pridobili želene podatke, da lahko z njimi potrjujeva to hipotezo o dvigu branosti e-knjig pri nas.

- Velik delež bralcev v Sloveniji nima lastnega bralnika. POTRJENA

Veliko ljudi sploh ne pozna e-knjig in storitev Biblos. Še manj pa so seznanjeni z bralniki. Ta podatek sva izvedeli iz opravljene ankete ter iz drugih virov. Tako bralniki niso ravno »popularni« med ljudmi saj – kot sva omenili že prej – ljudje bolj zaupajo in še vedno prisegajo na papirnate različice. S tem pa meniva, da je tudi ta hipoteza potrjena.

- Papirnate knjige so bralcem pri nas veliko dostopnejše kot e-bralniki. POTRJENA

Kljub obema dostopnima različicama sva dokazali, da so še vedno papirnate knjige dostopnejše od e-bralnikov. Veliko ljudi si ne more cenovno privoščiti e-bralnika, medtem ko si lahko knjigo v fizični obliki izposodijo zastonj v knjižnici ali pa jo po bolj ugodni ceni, kot je bralnik, kupijo v trgovini. S temi podatki potrjujeva našo peto hipotezo.

- V času pandemije bo prodaja/izposoja e-knjig presegla tisto fizičnih. OVRŽENA

Epidemija je vplivala na stanje v bralni industriji. Povečala je prodajo in izposajo e-knjig in povečala njihovo uporabo. Seveda se je odstotek na ta način dvignil, vendar še vedno ni prerasel odstotka papirnatih knjig. Te še vedno vidno presegajo e-knjige. S tem pa je šesta hipoteza ovržena.

Nad rezultati naše raziskovalne naloge nisva bili ravno presenečeni. Malo bolj naju je presenetila ovržena zadnja hipoteza. To, da je bila ovržena, pa spet ni bilo tako zelo nepričakovano, saj sva tudi sami v času pandemije še zmeraj raje posegali po izposoji oz. nakupu fizičnih knjig kot e-knjig. Med izdelavo te naloge sva izvedeli veliko o bralnih navadah in zadržanosti Slovencev pri e-branju. Glede na to, da tudi sami radi bereva, sva uživali ob spoznavanju portala Biblos, ki nama bo po vsej verjetnosti prišel še kako prav v nadaljnjih letih šolanja.

6. VIRI

6.1 Podatki

<https://www.bralnica.com/aktualno/e-knjige-uvod-v-branje-elektronskih-knjig-1-4/>

<https://homocumolat.com/2020/03/02/tiskana-knjiga-ali-e-knjiga/>

<https://www.leemeta.si/blog/zanimivosti/papirnate-ali-e-knjige>

<https://sl.thpanorama.com/articles/cultura-general/medios-impresos-caractersticas-ventajas-desventajas-y-ejemplos.html>

<https://www.leemeta.si/blog/zanimivosti/papirnate-ali-e-knjige>

<https://sl.thpanorama.com/articles/cultura-general/medios-impresos-caractersticas-ventajas-desventajas-y-ejemplos.html>

<https://www.bralnica.com/aktualno/e-knjige-uvod-v-branje-elektronskih-knjig-1-4/>

http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska_dela_1/pdfs/mb11_janezic-nina.pdf

<https://www.bralnica.com/aktualno/e-knjige-uvod-v-branje-elektronskih-knjig-1-4/>

<https://www.slovenec.org/2020/11/21/deset-prednosti-e-knjige-pred-tiskano-knjigo/>

<https://pogledi.delo.si/druzba/kaksna-bo-e-knjiga-prihodnosti>

https://sl.wikipedia.org/wiki/Zvo%C4%8Dna_knjiga

<https://www.dama-haus.si/zvocne-knjige/>

<https://www.tolovaj.com/vsebina/otroci/zvocne-knjige-so-zakon>

<https://www.drustvo-bravo.si/o-drustvu/dostop-do-zvocnih-gradiv-kss/>

https://www.slov.si/dipl/grahovac_mateja.pdf

<https://www.dama-haus.si/zvocne-knjige/>

<https://www.rtv slo.si/kultura/knjige/karantena-poskrbela-za-razmah-e-knjige-med-slovinci/518452>

Biblos e-novice na zasebnem mail naslovu + <https://www.rtv slo.si/kultura/knjige/zaradi-zaprlih-knjiznic-in-knjigarn-so-se-stevilni-zatekli-k-e-knjigam/550578>

https://www.jakrs.si/fileadmin/datoteka/Nova_spletna_stran/Novice_in_dogodki/Knjiga_in_bralci_VI_raziskava_lowres.pdf

Patricia Rupar, Andrej Blatnik, Miha Kovač in Samo Rugelj: KNJIGA IN BRALCI VI, Bralna kultura in nakupovanje knjig v Sloveniji v letu 2019, str. 44 in 61.

6.2 Slike in grafi

Slika 1 Izposoja e-knjig na Biblosu v 2020

Graf 1 Katerih knjig največ berete?

Graf 2 Katero možnost izberete?

Graf 3 E-knjiga vs. hiperbesedilo

Graf 4 Ste kdaj brali e-knjigo?

Graf 5 Poznate e-bralnike?

Graf 6 Poznate Biblos?

6.3 Transkripti

Torej za začetek bi vas vprašala po vašem mnenju o e-knjigah in fizičnih knjigah. Kakšne so prednosti, slabosti, cenovna razpoložljivost? Za katere knjige se Slovenci bolj odločamo? Zakaj menite, da je tako?

Ja, ugh to je sedaj veliko stvari v »enem košu«, a ne. Zdaj elektronske knjige so začele svoj »pohod« ne pri nas ampak na bolj razvitih in večjih trgih kot je Anglosaški, to pa so Združene Države Amerike, Velika Britanija, Avstralija in na drugi strani Kitajska po letu 2010. Za njihov uspešni začetek sta bila dva razloga. Prvi razlog je bil ta, da so bile cenejše od tiskanih knjig, drugi razlog pa je bil, da so se pojavljale relativno poceni bralne naprave, ki so bile namenjene ali samo branju knjig ali pa so se pojavile aplikacije za branje na telefonih. Dokler so bile elektronske knjige cenejše od tiskanih je njihova prodaja naraščala, potem pa se je zaradi različnih razlogov njihova cena okoli 5 let nazaj začela izenačevati s tiskanimi in v tistem hipu se je začela prodaja zmanjševati. 3 leta nazaj je nekaj raziskovalcev naredilo raziskavo med približno 5000 ljudmi v 4 državah z razvitim elektronskim trgom, kjer so jih vprašali, kakšne

knjige rajši berejo, če imajo na izbiro elektronsko ali tiskano verzijo in če sta obe verziji dostopni pod enakimi pogoji (enaka cena, obe izdaji dobiš v približno enakem času). 95% ljudi se je v tem primeru odločilo za tiskano knjigo. Tako da glavna prednost elektronskih knjig je bila nizka cena, dokler se ni ta cena začela izenačevati, takrat pa so to prednost zgubile. Za katere cene so se Slovenci bolj začeli odločati, pa lahko vidimo iz statističnih podatkov, kjer so v bistveni, bistveni prednosti tiskane knjige. S tem da moramo vedeti, da v slovenščini ponudba elektronskih knjig ni tako velika kot na večjih trgih. Za veliko knjig, ki izidejo v Sloveniji, tako ni druge možnosti, kot pa da izidejo v tiskani obliki. Omenil pa bi tukaj še eno stvar, namreč sedaj spet govorimo o bolj razvitih knjižnih trgih, kot je slovenski, na primer skandinavskem, ameriškem, britanskem in kitajskem. Na teh trgih, ki je v zadnjih nekaj letih, so izrazito prisotne zvočne knjige (knjige, ki jih poslušamo). Te knjige so na razpolago v posebnih aplikacijah, kjer lahko ponekod ponujajo zvočne in elektronske knjige v več jezikih. Te knjige pa ljudje poslušajo med mnogimi aktivnostmi in opravili, ki jih opravljajo čez dan. To je nekakšna tehnološka novost, ki se uveljavlja v zadnjih 2 letih in bo po mojem mnenju prišla v Slovenijo v letu ali dveh.

Kakšne so prednosti e-knjig v času pandemije, zakaj v tem času posegamo po njih? Kako se vam zdi, da je pandemija spremenila položaj e-knjig in fizičnih knjig v Sloveniji ?

Ja, odgovor je zelo enostaven, zato ker so bolj enostavno dostopne. V času pandemije ne moremo v knjižnico in ne moremo v knjigarno, elektronsko knjigo pa si lahko naložimo, kadar hočemo in zato ljudje uporabljajo te knjige malo več, čeprav je treba tudi to povedati, da je v tem času zelo težko oceniti za koliko, vendar bi sam rekel, da se je vsaj podvojila, če ne celo potrojila prodaja tiskanih knjig preko interneta. Jaz mislim, da je rast te prodaje, tako kot vidim neke podatke, ne vidim vseh, vendar nekaj jih le vidim, je rast te prodaje knjig preko spleta bila večja od uporabe elektronskih knjig, čeprav se je tudi prodaja teh vsaj podvojila. Razlogi pa so seveda spet v ponudbi. Tiskanih knjig je na razpolago več kot elektronskih, nekatere knjige pa sploh ne morejo obstajati v elektronski obliki, kot so na primer otoške slikanice. Mislim pa, da pandemija položaja e-knjig in fizičnih knjig v Sloveniji ni bistveno spremenila, razen, da se knjig prodaja in izposodi veliko manj kot prej, saj so težje dostopne zaradi zaprtih knjižnic in knjigarn. Včasih pa me ljudje vprašajo, ali ljudje kaj več berejo, ko je pandemija in moj odgovor je, da ne vem, saj na to temo nismo naredili nobene resne raziskave. Tako kot kažejo raziskave v nekaterih drugih državah, pa kažejo, da takrat ko so ljudje zaprti doma, tako

kot smo mi sedaj, potem počnejo več tistega, kar počnejo že na splošno. Hočem reči, da pandemija ni spremenila navad ljudi, je pa zato nekatere stvari z eno besedo še bolj »ojačila« in utrdila neke naše navade.

Kot vemo, naj bi bili e-bralniki boljši od zaslonov (računalnikov, telefonov,...), kakšno je vaše mnenje o njih in zakaj se vam zdi, da so boljši? Kakšna je po vašem mnenju njihova dostopnost in cena v Sloveniji?

Ja sedaj, v Evropi in v Ameriki je bilo narejenih kup raziskav o tem, kdaj besedilo bolje razumemo. Vse te raziskave kažejo, da ga razumemo bolje takrat, kadar beremo iz zaslona. Velja pa to samo za krajša besedila in neleposlovna. Razlika pa je zelo izrazita med papirjem, pametnim telefonom in tablico. Tam je razlika največja, medtem ko je pri bralniku in papirju razlika v razumevanju besedila relativno majhna. Skratka bralnik je skoraj tako dober kakor papir. Težko pa je reči tukaj definitivno zakaj, saj se take stvari preverjajo z zelo zapletenimi raziskavami od nevromedicinskih do kulturoloških, ampak hipoteza, ki je nismo še čisto potrdili, pa je, da je problem pri telefonu in tablici to med uporabljanjem naj nima preveč motenj, kot so maili, sporočila, itd. Obstaja pa še ena teorija, ki pa še ni čisto potrjena, ker so to dosti kompleksne raziskave. Teorija pa je, da takrat kadar berem stran v knjigi naše oči potujejo postrani, drugače kot pa takrat, kadar pogledamo v zaslon. Skratka zaslon vedno »poskeniramo«, medtem ko knjigo beremo po nekem vrstičnem vrstnem redu. Cena pa je takšna kot povsod, dostopnost pa tudi, saj smo seveda v Evropski uniji. Konec koncev ni samo Biblos, ki je sistem knjižnic v Sloveniji in ki ima tudi svoj bralnik, ki med nami ni najboljši. Kupiti pa se da tudi druge bralnike ali pri nas ali pa v kakšni tuji trgovini v Nemčiji na primer preko Amazona. Cena pa je seveda, kaj pa vem od 100 do 300 evrov in tukaj je potem zelo enostavna računica, saj si mora človek preračunati skupni seštevek prebranih knjig v celotnem letu. V angleščini pa je lahko bralnik zelo praktičen, saj lahko na njega naložimo bistveno več knjig, kjer so elektronske knjige nekoliko cenejše in kjer ni poštnine. Tako da, tukaj si mora vsak sam preračunati vrednost bralnika in kupljenih knjig.

Maile sva poslali različnim založnikom. Vprašali sva jih o tem, kako je izbruh korona-krize vplival na delež pri nas izdanih (ter posledično kupljenih oz. izposojenih) e-knjig, če primerjamo npr. leto 2019 pred pandemijo ter leto 2020 sredi nje. Zanima me vaše mnenje o tem in pa če bi nama lahko svetovali kako priti do informacij?

Zelo težko je priti do informacij, saj založniki so »čudne živali«, saj strašno skrivajo svoje podatke in jih zelo neradi povedo. Je pa tako, da je težko oceniti, kaj se bo v Sloveniji zgodilo do konca leta, ker namreč dinamika knjig je čez leto zelo različna. Recimo v decembru se proda v enem mesecu toliko knjig kot na primer v prvih štirih mesecih leta. In sedaj, če so trgovine decembra zaprte, kar se dogaja sedaj, je ta izpad bistveno hujši, kot če so trgovine zaprte marca ali aprila. Tako da jaz bi rekel, če bi bila korona kriza samo spomladi, potem bi rekel, da za založnike kot celoto v letošnjem letu ne bi bilo nič slabše kot sicer, ker bi čez poletje doberšen del tega izpada prinesli noter, kar pa se je tudi vidno opazilo. Glede na to, da pa sedajle izgubljajo mesec največje prodaje knjig, bi pa jaz rekel na pamet, da bo prodaja knjig vsaj za 20-30% slabša kot lansko leto. Ker pa bodo založniki manj zaslužili s prodajo, pa bodo tako pripravili manj knjig za prodajo za naslednje leto, zaradi denarja. S tem pa bo produkcija knjig manjša. Zelo možno pa je, da bo država poskušala pomagati založništvu s subvencijami, potem pa bo ta izpad manjši. Na pamet pa bi sedajle rekel, da bo 20-30% manj kot lani.

Ker vem, da ste napisali veliko knjig, ki bi nama lahko pomagale pri raziskovalni nalogi, bi vas vprašala za priporočila, v katere izmed njih bi se malo bolj poglobili?

Priporočal bi vama dve in sicer, ena je iz leta 2016, Ime česa je Konec knjige, tam je kar nekaj podatkov noter statističnih. Priporočal bi vam tudi knjigo od Samota Ruglja z naslovom Izgubljeni bralec ter mogoče mojo zadnjo Berem, da se poberem, kjer je tudi kar nekaj podatkov v zvezi s tem. V tej knjigici pa se sicer ukvarjam več z bralnimi navadami, ki so pa seveda tudi zelo pomembne za razumevanje, kaj se s knjigami dogaja.

*****

O, knjiga, moja sopotnica, življenje, prijateljica, potovanje, vživljanje in razumevanje drugih in sebe, ..

S knjigo mi nikoli ni dolgčas, »berem, da se poberem« kot je zapisal avtor te knjige, g. Miha Kovač. Oh, koliko misli mi zbuja ta prečudovita beseda knjiga.

Kakšen uvod, pa še vedno nobenega odgovora. Moje mnenje glede tiskane oz. e-knjige: vrsto let smo poznali le tiskano knjigo, zato je le-ta postala del mene. Obiski knjižnice so postali moji

najljubši trenutki. Ko pa sem zbrala dovolj žepnine, pa sem rada zahajala v knjigarne, kjer sem občudovala police s knjigami, jih jemala v roke, povonjala, prebrala zadnjo stran in tako začela spoznavati nov, zame takrat nedosegljiv svet. Zato brez tiskanih knjig tudi zdaj ne gre. Ampak nov čas, nova tehnologija nam pomaga spreminjati zakoreninjene navade. Knjigo na e-bralniku sem prvič spoznala, ko mi jo je moja prijateljica ponudila v presojo in posodo brez kakršnihkoli njenih mnenj. Prosila me je, naj ji povem, kako se bom počutila ob uporabi te nove tehnologije. Odlično, fantastično sem jo sprejela, saj sem v letih, ko brez očal ne gre. Čas za branje knjig pa so večeri, noči. Ja, ta tehnologija mi je pisana na kožo, njen ekran ne blešči, črke si po mili volji lahko povečujem, berem brez luči. Pa tega ni videl še svet, sem razlagala mojim domačim. Pa kako hvaležna sem prijateljici za to izkušnjo. To je bilo mesec pred mojim osebnim praznikom. Ja, kaj mislite, da so mi zanj podarili moji domači?

Kako zelo so me razveselili. Z velikim veseljem nadaljujem z branjem zanimivih knjig, ki so mi zdaj vselej pri roki. Oh, potem pa nastopi še čas pandemije, zaprtje knjigarn in knjižnic. Le kaj bi v tem času, če ne bi imela tega e-bralnika. Tako pa sem preganjala temne misli, potovala in se popolnoma odklopila in to vse iz moje domače sobe. Storitve biblos, seveda jo uporabljam, saj bi sicer e-bralnik bil prazen. Tako pa ni. Preko te storitve si izposojam knjige, ki jih nato z užitkom prebiram. Sprva so mi pri tem pomagali moji mlajši, sedaj pa to izvajam sama.

Katere knjige prevladujejo, e-knjige ali tiskane?

V času epidemije sem izključno posegala po e-bralniku. O, zdaj pa je napočil čas, ko se rada vračam tudi nazaj k tiskanim knjigam. Zelo odvisno od časa situacije. Obe obliki sta zelo uporabni, a nikakor ne bi bila zadovoljna le z eno.